

אשרי האיש

החסידות בדרך רבוה"ק זיע"א

בעזרת ה' נעשה ונצליח

יום ו' ערש"ק ה' שבט תשפ"ג

פרשת בא
גליון תקע"ה
שנה י"ב

מפי ספרים וסופרים

ולא יכלו להתמהמה

מיהר העני וחזר על דלתי נדיבים מהם אסף פרוטה לפרוטה עד שהצליח בעמל רב לאסוף את סך ההלוואה שלקח. עם סכום הכסף שבידו מיהר העני אל בית המלווה העשיר, השיב את ההלוואה וביקש את הבגד. אמור נא לי - שאל העשיר, - הרי מזה זמן רב שהבגד מונח כאן ולא עשית דבר, והנה עתה כששמעת שהברתי את הבגד לחייט והוא עומד לעבור שינוי, נזכרת והשבת את ההלוואה בבחילות ובדחיפות תוך יום אחד. אכן כן - ענה העני - ידוע ידעתי כי אם לא אפעל עתה במהירות ישתנה הבגד באופן שלא אוכל לעולם לשוב ולהשתמש בו. משום כך בה נחפזתי. והנמשל מובן מאליו, אם לא היה הקדוש ברוך הוא מוציא את בני ישראל ממצרים היו שוקעים בשער הטומאה החמישים ר"ל, ושוב לא היתה להם כל תקומה ח"ו, משום כך נעשה הדבר בחיפזון עד שלא יכלו שוב להתמהמה אף לא רגע אחד. (משלי יעקב)

ידועים דברי חז"ל שבני ישראל בהיותם במצרים שקעו במ"ט שערי טומאה ואם היו מתעכבים שם עוד, היו נכנסים בשער הטומאה החמישים ר"ל, ושוב לא היתה להם תקומה ולא היו נגאלים, משום כך גאל אותם הקדוש ברוך הוא מיד, ולא שהו אפילו מעט כדי שיספיק בצקם להחמיץ. ענין זה יש לבאר במשל: עני אחד הוצרך למעות ולא נותר לו עוד ממי ללוות. בצר לו לקח את בגד השבת אשר לו ומשכן אותו תמורת סכום לא רב, אותו קיבל מבעל בית עשיר. כאשר עבר זמן רב והעני לא שב לקחת את משכונו, הבין המלווה כי כספו לא יושב לו עוד, נטל את הבגד והביאו לחייט שיתאים אותו למידתו שלו. הכיר החייט את הבגד וזיהה שזהו בגדו של ידיו העני, מיהר וסיפר לעני כי בגדו עומד לעבור שינוי והתאמה למידותיו של העשיר. ביקש העני מהחייט שימתין יום אחד ולא יעשה דבר עם הבגד, החייט הסכים.

אמרות טהורות

אמרות קודש מרבותינו הק' מאלכסנדר

בזה 'חן יוסף', בגי' 'חסד א-ל כל היום' (תהילים נ"ב, ג') לרמוז כי זוכים לחסדים טובים מאוצר מתנת חנם. (אמרי מנחם)

בנערינו ובזקנינו נלך

ויאמר משה בנערינו ובזקנינו נלך. אולי יש לפרש על פי מ"ש על המדרש (בר"ר נ"ט, ט') ואברהם זקן בא בימים יש לך אדם שהוא בא בימים ואינו בזקנה ויש לך אדם שהוא בזקנה ואינו בימים כאן ימים כנגד זקנה וזקנה כנגד ימים, ופירוש על פי דברי רש"י ז"ל (דברים ל"ג) על הכתוב וכימך דבאך ימך הם ימי הבחורות ודבאך הם ימי הזקנה, כי מי האדם נחלקים לשנים, ימי זקנה וימי בחורות, וכל אחד יש לו מעלה וחסרון, כי ימי הבחורות יש להם מעלה שהאדם הוא בזריזות ואין חוזק בחסידות כתחלתו, ויש להם התלהבות וכה, משא"כ בימי הזקנה, אמנם התגברות התאוה ורתיחות הדמים גוברים מאד בימי הבחורות, אבל בימי הזקנה הוא להיפך, לזאת צריך האדם לאחוז בשני הדרכים להיות לו שני בחינות היינו בימי הבחורות ישתמש גם בימי הזקנה לענין קרירות התאוה, וכמו כן בימי הזקנה יחזק עצמו בכל עוז בהתלהבות ובהשתדלות עבודה, ויהי' ביחד זקנה ובחורות, וזהו וכימך דבאך שיהי' ביחד ילדות ושיבה, וזהו ואברהם זקן בא בימים (בראשית כ"ד) היינו שגם בימי הזקנה הי' לו המעלה של הבחורות, וזהו הפירוש בהמדרש וכאן זקנה כנגד ימים וימים כנגד זקנה שניהם ביחד, וזה שאמר משה רבינו ע"ה בנערינו ובזקנינו נלך, לעבוד את ד' צריך להיות שניהם ביחד ילדות ושיבה. (תפארת שמואל)

הכל נעשה באמונה פשוטה

וילכו ויעשו בני ישראל כאשר צוה ה' את משה ואהרן כן עשו. ופרש"י ז"ל כאשר צוה ה' את משה ואהרן, להגיד שבחן של ישראל שלא הפילו דבר מכל מצות מעשה ואהרן, ומהו כן עשו אף משה ואהרן כן עשו עכ"ל. ולכאורה הדבר תמוה בזה שאחר שסיפר שבחן של ישראל שלא הפילו דבר מכל מצות משה ואהרן היינו שהאמינו באמונה שלמה בדברי נבואתם, והאמונה הזאת היא מדרגה גדולה בבחי' קודש ישראל לה', כמו שכתב רש"י ז"ל (שמות י"ב, ל"ט) בשם המכילתא וז"ל מגיד שבחן של ישראל שלא אמרו האיך נצא למדבר בלא צדה אלא האמינו והלכו הוא שמפורש בקבלה (ירמיה ב') זכרתי לך חסד נעורייך אהבת כלולותיך לכתך אחרי במדבר בארץ לא זדועה, ומה שכבר מפורש אחריו קודש ישראל לה'. לזאת כתיב אח"כ כן עשו היינו משה ואהרן, שאף שהשיגו בעצמם דברי נבואתם עכ"ז הניחו את כל השגתם ועשו הכל באמונה פשוטה כמו כל ישראל, והבן. (אמנות משה)

כדי לקבל תשובה, צריך עם הכנעה קודם

ויבוא משה ואהרן אל פרעה ויאמרו אליו כה אמר ה' אלוקי העברים עד מתי מאנת לענות מפני שלח עמי ויעבדוני (י', ג'). מפרש"י ז"ל: מאנת לענות כתרגמו לאת כנעא.

קריאה זו 'כה אמר ה' עד מתי מאנת לענות מפני' מופנית לכל יהודי ויהודי באשר הוא שם! הרי ידוע כי ישנם עבירות חמורות שכל העובר עליהן נאמר "אין מספיקין בידו לעשות תשובה", סוגרים לפניו את דרכי התשובה. אך מובא בספד"ק שאם האדם מתחיל להתבונן במצבו העלוב ונכנע בקרבו ונעשה שפל בעיניו עד שאומר "איך הגעתי אני השפל לדרגה כה נמוכה לעשות מעשים אלה" ונתמלא חרטה והכנעה אמיתית עד שיעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לכסלה עוד, הקב"ה מרחם עליו ופותח לו שער מיוחד לתפילותיו ותחנוניו, כמו שאמרו חז"ל "חותר חתירה מתחת כסא הכבוד לקבלו בתשובה". שפלותו והכנעתו סוללות לו את הדרך לתשובה במחתרת, לפי שהדרך הרגילה חסומה לפניו.

וזה פי' הכתוב 'כה אמר ה' עד מתי מאנת לענות מפני' - 'לענות' - מלשון ענווה, כלומר: קריאה יוצאת מאת הקב"ה לכלל היהודי: למה אינך נכנע ומתמלא תשובה כדי שאוכל לקבל את תשובתך, "שלח עמי ויעבדוני" - תשלח ותוציא מקרבך את 'עמי' - האנוכיות שלך, 'יעבדוני' - תוכל להתקרב ולעבוד את ה'.

"רבות מחשבות בלב איש ועצת ה' היא תקום"

ויאמר ה' אל משה בא אל פרעה וגו' (שם, א'). בזה"ק (ח"ב לב): ר"י פתח ואמר (תהילים פ"ט, ט"ז), אשרי העם יודעי תרועה וגו' עיי"ש. רמז העניין י"ל עיקר עבודת איש הישראלי הוא ע"י מחשבה דיבור ומעשה, ולא כדעה הנפסדת של הפילוסופים ואומות העולם שאומרים כי די במחשבה לבדה, וזהו מה שאמר פרעה (ה', ב') וגם את ישראל לא אשלח, כי אמר שאפשר לעבוד את השי"ת במחשבה לבדה, ולא נחוץ מעשה, ללכת למדבר, אבל משה רע"ה אמר (שם, ג') נלכה נא דרך שלוש ימים ונזבחה לה' אלוקינו, כי העיקר הוא המצוות המעשיות. (עקדת יצחק)

מציאת החן הוא מכח תיקון המחשבה

וימצא יוסף חן. בגי' המחשבה [עם הכולל] להורות שמציאת החן הוא מכח תיקון המחשבה, בבחי' חשב-מה, שבזה תלוי קדושת היסוד, וכאשר זוכים לזה ומשיגים חן,

זוארט

אכילת הצדיקים

אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם (י"ב, ט"ז).

הנראה לפרש דהנה כתיב (בקדושת תר) ממקומו הוא יפן ברחמיו לפי הידוע שיש עולם עליון שנקרא "הוא", ובעולם הבא אין בו שום מלאך ולא נשרף אלא כביכול לבדו ית"ש, וזה הרמז אך אשר יאכל לכל נפש, פי' האדם שאין רצונו להתענג בתענוגים רק להחיות את נפשו כמו שאמר הלל הזקן (ויק"ר ל"ג, ג') שהולך לגמול חסד עם העלובה, אדם כזה הנה השי"ת בעצמו הוא מזמין לו כל צרכיו, וזה הוא לבדו כביכול יעשה לכם להזמין כל צרכיכם, כמו שדרשו רז"ל (פסחים מ"ז). לכם ולא לרשעים, כי אם השפע יורד מהעולם ההוא כנ"ל אין שום שליטה להחיצונים לטרוף ההשפעה ח"ו, וכזה מצינו במדרש עה"פ (בראשית כ"ז, כ') מה זה מהרת למצא בני ויאמר כי הקרה ה' אלוקיך לפני שאמר אם לקרבנך כך למאכלך לא כ"ש, כי מהמאכל מהצדיקים נחשב יותר מקרבנות.

(תפארת שלמה)

מרגניתא דיצחק

לע"נ הרה"ח ר' יצחק
בן הרה"ח ר' משה אריה זצ"ל
נלב"ע ו' סיון תשע"ד

במעלת יקרת וחשיבת סיפור יציאת מצרים

ולמען תספר באזני בנך, היות שהקב"ה ברחמיו עושה נס לישראל פעם אחת ונוקם להם מאויביהם אז נתעוררו הרחמים ומועיל אפילו לעתיד בכל דור כשישראל צריכין להנקם מאיזה שונא העומד עליהם להכבידם בעול שררה או מלך אז הקב"ה עושה נקמה בו כגון שכבר נתעוררו אותן הרחמים בענין כזה. וזהו ולמען תספר כו' אשר התעללתי במצרים וכשתספרו זאת תעוררו אותם הרחמים וינקם לכם מאויביכם לכל יוכלו היצר לכם כלל והבן.

(נועם אלימלך)

שמעתי מאת הרב המגיד מזאלטשוב אך ראיתי בעוד ספרים, כי בסיפורי ניסים פועלים וממשיכין שורש של הניסים לעשות עוד ניסים כיוצא באלו, וידוע מימריה מהמגיד זצ"ל כי באותיות אלו יש החירות והכח של פעולות אלו, כי הכל הוא באותיות של התורה. והנה להסיר מלבו מחשבות רעות פועלים בסיפור יציאת מצרים שהיה שם לישראל הרהורי ע"ז, וגם אמרו שהיו עובדי ע"ז ממש, והקב"ה הצילנו והוציא את אבותינו מ"מ"ט שערי טומאה אל מ"ט שערי בינה ובאותו סיפור באזני בנו ובן בנו פועלים וידעתם את ה' כמ"ש כי אני ה'.

(זאת זכרו)

והיה לך לאות כו' למען תהיה תורת ה' בפיך כו' (י"ג, ט'). כי גלות מצרים היתה הכנה למתן תורה שהוא מהג' מתנות שזוכין ע"י יסורין. אכן בזכירת יציאת מצרים יכולין לבוא לתורה בלי יסורים, וכמו כן בשבת קודש שהוא זכר ליציאת מצרים היא יום מנוחה שזוכין לתורה בלי יסורים, ולכן אין צריך תפילין בשבת קודש. ובאמת נטע וחקק הקב"ה להתורה, ודבר זה נוהג תמיד בבני ישראל כפי מה שמבדירין ומספרים בניסים ונפלאות של הבורא ית', כך זוכים לתורה, ותלה הכתוב זה בזה ולמען תספר וידעתם כו'.

(שפת אמת)

ולפי פשוטו נראה לפרש דבעבור זה לא קאי אלא על ההגדה עצמה בגדולה מצוה לספר ביציאת מצרים יותר מסיפור כל הניסים, מפני שכל הניסים שעשה הקב"ה בעשר מכות לא היה הכרח לזה, כי אילו הכביד ה' את לב פרעה לבלתי שלחם היה משלחם במכות בראשונות מיד, אלא שהקב"ה הכביד את לבו כדי לעשות נפלאות גדולות וכל זה היה בשביל סיפור הניסים לדורי דורות, כמפורש בריש הפסוק כי אני הכבדתי את לבו וגו' ולמען תספר באזני בנך וגו', וכיון שכל הניסים היו בשביל הסיפור חובה עלינו להרבות בסיפורי ניסים אלו יותר מכל הניסים שעשה הקב"ה שהיו מוכרחים באותה שעה ולא בשביל הסיפור, והיינו דקאמר בעבור זה - בעבור הסיפור עצמו.

(פנים יפות)

ולא ראו איש את אחיו. לכאורה קשה למה כתבה התורה במכת חושך את הלשון הזה של 'ולא ראו איש את אחיו' הרי זה פשוט שבעת חושך ואפילה א"א לראות ואפילו את האיש שעומד לידו? ונראה לבאר, שהמצרים בשעת המכות כל אחד דאג לעצמו, ולא חשב לעזור לשני, אבל לא כן אצל בני ישראל שכתבה התורה במכת חושך "ולכל בני ישראל היו אור במושבותם" ולכאורה היה התורה צריכה לכתוב ולכל בני ישראל לא היה חושך במושבותם. אלא, שבבני ישראל היה מעלה גדולה ביותר שכל אחד עזר לשני, והתעניין בהרגת הזולת, ולכן כתבה התורה לשון של אור בבתיהם, היה אור במושבותם, ואילו אצל המצרים 'ולא ראו איש את אחיו' כי הם באמת לא ראו אחד את השני, משום של אחד דאג לעצמו באופן אישי.

(מתוך מאמר)

ולכל בני ישראל היה אור במושבותם. כי ידוע שהשבת הוא אור של כל העולם ע"ד דאיתא שהעולם היה מתמוטט עד שבא שבת, ובדאי צדיקים יחידי סגולה היו מקיימים את השבת כמו מתושלח נח והאבות כולם ומשה שהיה בחינת שעת של הדור, תיקן שבת במצרים, כמו שכתוב במדרש שבא משה אצל פרעה ואמר לו עבד שאין לו מנוחה יום אחד בשבוע אין עבודתו כלום, מיד בירר לו שבת למנוחה, ואף שהיו במצרים בגלות ובחושך אעפ"כ היה מאיר להם אור שבת שבא מחמת שהיה מאיר להם אור של שבת. וזהו ולכל בני ישראל היה אור במושבותם היינו נהירו דאנפין שהוא אמת זו היא שהיה מאיר להם בכל מקומות מושבותיהם, והבן.

(דגל מחנה אפרים)

ויקחו להם איש שיה בית אבות שה לבית (יד, ג). שמעתי מפי הרה"ק ר' מנחם מנדל מרימנוב זי"ע הביאור על דרך אמרם ז"ל (עיין תנא דבי אליהו רבה פכ"ה) לעולם יאמר אדם מתי יגיעו מעשי למעשה אבותי יצחק ויעקב. וזהו רמז ויקחו להם, כל אחד שה, פי' הכנעה כצאן שהיה קטנים דגם אדם שהוא גדול במעשיו, יכול להכנע ע"י שיזכור מעשי אבות. וזה שה לבית אבות, שיאמר מתי יגיעו מעשי וכו', ובדאי יכנע כל אחד ואחד הגם שהוא גדול.

(מגיד תהילות מצוין בספר ולקוט מנחם)

ויהי חשך אפילה. יש להבין הכפל לשון של חושך ואפילה, גם בכתוב (תהילים ק"ה, כ"ח) שלח חושך ויחשיך ולא מרו את דברו, שג"כ אמר דכפל, חושך ויחשיך, גם סיים ולא מרו לשון רבים. ונ"ל עפ"י הכתוב בספר התהילים (ק"ב, ד') זרח בחושך אור לישרים, כי אף שאנחנו בגלות וישבי חושך תחת אומות העולם, וללא רחמי וחסדיו הגדולים לא היינו יכולים להתקיים אפילו רגע אחד, וכמו שאמרו חז"ל (יומא ט"ז) הן הן גבורותיו ונוראותיו, ששה אחד בין שבעים זאבים יכולים להתקיים, וזהו שנאמר זרח בחושך, אפילו בחשכת הגדול בגלות, זורח אור לישרים ומאיר לעמו מאורו הטוב ית"ש ומלמדם הדרך אשר נלך בה, ואיך נחזיק באמונתנו באמת ובלב שלם ונשמור מצוותיו למען לא נבוש לעולם ועד, אבל על המצרים שלח חושך ויחשיך בכפלים, דהיינו על המכה של חושך עשה עוד יותר חשכות להם, שלא יהיה זורח שום אור השכל, רק אדרבה הכביד להם, וזהו שלח חושך ויחשיך ולא מרו, על ב' עניני חשכות הנ"ל, ולכל בני ישראל היה אור במושבותם.

(זרע קודש)

והגדת לבנך לאמר בעבור זה עשה ה' לי (י"ג, ח). פירש"י לשאינו יודע לשאול, ורמז ג"כ תשובה לרשע, "לי" ולא לו. וכן אמר בהגדה "אילו הי שם לא היה נגאל. לכאורה קשה ממה נשפך בתשובה לרשע היה לו לומר לשון נוכח לי, ולא לך, ומה ענין התכללות תשובתו באמירתו לשאינו יודע לשאול. אמנם בודאי האמת, כי מוכח לרשע מומו וכתוב (משלי ט' ח') אל תוכח לץ. אבל התורה צוותה להגיד לזה ולהוכיח את חרש בדרך נסתה, אילו היה שם לא היה נגאל.

(עבודת ישראל)

דבר נא באזני העם וישאלו כו'. דרשו חז"ל כדי שלא יאמר אותו צדיק כו' ואח"כ יצאו ברכוש גדול לא קיים בהם. ותמוה מה צורך בטעם הזה, וכי דלא הכא לא יקים השי"ת הבטחתו. אמנם י"ל כי עבודת אברהם אבינו בכלל העולם להמשיכם אחר הבורא ית' כמאמר לו ישמעאל כו'. אולם בבוא יעקב אבינו ושבטי עליון אחריו ונבחרו להיות מיוחדים להקב"ה כמ"ש יעקב בחר לו כו'. יעקב חבל נחלתו. ובני ישראל עתה הרגישו זאת. לכן תיכף שיצאו ממצרים היו מוכנים לקבל התורה כמו שאמר ז"ל שצמאו למים זו תורה כו', והנה השי"ת הבטיח לאברהם אח"כ יצאו ברכוש גדול שהוא ענין הוצאת

ניצוצי קדושה ממצרים, והיה הכל בדרך שדרך בו אברהם אבינו ראשון לגרים. אמנם בני ישראל מצדם הם למעלה מזאת הבחינה כאשר חכמים הגידו קשים גרים לישראל בו. לכן לא היו הפציים בזה ולא היה זה ח"ו חסרון קיום הבטחת הבורא כי אדרבה נתעלו ביתר שאת באופן שלא נחשב בעיניהם רכוש גדול הנ"ל. אמנם כדי שלא יאמר אותו צדיק דייקא לכן דבר נא וישאלו בו.
(שפת אמת)

דברו אל כל עדת ישראל גו' שה לבית אבות. היינו שכל איש יקח ויברור לעצמו דרך ישרה שיהיה השה לבית אבות, ר"ל השה פזורה שהיו מפוזרים עד עתה בין המצרים והשורש נגלה ממקומו ללקט הענפים, ובאמת מהראוי והנכון שיהיה דבוק לבית אבות, היינו שיהיו דבקים בשורשם, ויהיה להם אמונה שלימה וזכה וברורה בלי שום סיג ח"ו. שה לבית ר"ל שהגיע העת והזמן שיהיה השה נאסף אל הבית, ולא להיות נע ונד ממקומו לתור אחר הניצוצין קדושין לאספם ולקבצם. והשי"ת יזכנו להיות מן המאמינים בו

באמת ובלב תמים ויקבץ נדחינו הנפזרים מד' כנפות הארץ אל מקרם ושורשן ויקוים בנו במהרה (מיכה ז', ט"ז) כימי צאתם ממצרים אראנו נפלאות.

(אורח ישראל)

ומשה ואהרן עשו את כל המופתים האלה לפני פרעה ויחזק ה' את לב פרעה. ויש לדקדק מה הכתוב בא להשמיענו. אלא י"ל שזה קאי על הפסוק שלאחריו שבשביל זה נענש פרעה שחזק ה' את לבו שבביל שלא שם על לבו שמה' היו הנפלאות האלה. כי כשהצדיק עושה נפלאות, אזי שורה עליו רוח הקודש וקדושה, והכל יכולים להבין שמה' היתה זאת. ופרעה הרשע לא רצה לשום על לבו זאת. וזה שאמר הכתוב ומשה ואהרן וכו' לפני פרעה רוצה לומר שאדם אחר היה יכול להבין שמה' ואהרן לא ראו כלום אלא שמה' היתה זאת, רק 'לפני פרעה' רוצה לומר בעיניו היה שמה' ואהרן עשו זאת מעצמם ולא רצה לשום על לבו שמה' הוא זאת, ולכן נענש שחזק ה' את לבו.

(נעים אלימלך)

מעשי צדיקים

כוחה של אנהה יהודית

הנקישה בדלת העירה את ר' משה מהרהוריו הנוגים, הוא פתח את הדלת וגוי זקן בשם איון מתושבי הכפר נכנס פנימה. איון זה נוהג היה להיכנס מדי פעם לביתו של ר' משה, ולהרים כוסית יי"ש לחיי בעל הבית. ר' משה רצה להגיד לו כי הפעם אין לו בבית מאומה, אולם איון הקדימו ואמר, כי מטרת בואו הפעם חשובה הרבה יותר מאשר כוסית משקה. איון לחש לאוזנו של ר' משה כי הוא רוצה לספר לו סוד דבר מה שאיש מלבדם אסור שיידע. שמע נא משה, אמר איון ליהודי המשתאה, אני זקן חלוש וחולה, אני אמנם מתגורר אצל בתי וחתני, אולם אינני מסתדר איתם. ולכן ברצוני לבקש ממך טובה, אני רוצה לבוא ולגור בביתך, אין אני צריך הרבה, אולם אתה תהנה בשכר הכנסת האורחים שלך מתמורה גדולה. יש לי אוצר גדול מוחבא ביער, אוצר שמכיל עשרות אלפי מטבעות זהב. עכשיו מיד תוכל ללכת לשם ולקחת לך כמה שאתה רוצה. ולאחר מותי יהיה כל האוצר שלך.

ר' משה לא ידע מה להשיב לאיון על דבריו המוזרים. והוא אף לא ידע מה לחשוב על כך האם הוא משוגע? האם הוא שיכור או יצא מדעתו? אולם איון לא חיכה הרבה, כי הבין כנראה שדבריו המבולבלים אינם מעוררים אמון רב. לכן הוא לקח את ר' משה בידי והובילו אל המחבוא שביער אשר ליד הכפר שלהם. הוא חפר קצת מתחת לעץ גדול. ועד מהרה הוציא שק מלא מטבעות זהב. הבה ניקח את זה אליך הביתה אמר הגוי הזקן. ואיש אינו צריך לדעת על כך, זה שלך וחסל. בביתו של ר' משה נהייתה אורה ושמחה. שוב לא הורגש מחסור וכל בני המשפחה הרגישו היטב את תוצאותיו של הנס הגדול שארע. ר' משה התחיל לעשות מסחר, וכל מה שעשה, ה' הצליח בידו, ובמרוצת הזמן הפך לעשיר גדול ששמו הלך לפניו.

אשר לאיון הזקן, הוא חי בביתו של ר' משה במשך שבועות אחדים. ביום בהיר אחד הוא הלך לבקר בבית בתו, ובהיותו שם, מת לפתע פתאום. עתה ירש ר' משה את האוצר באופן מוחלט וסופי, הוא חילק הרבה צדקה וניהל חיים יהודיים מלאים.

כעבור שנים אחדות נזכר ר' משה בעוניו משכבר הימים ובביקורו של הבעש"ט הקדוש אצלו. והחליט לנסוע למעיבו ולבקר אצל הצדיק. כאשר נכנס אל הבעש"ט הביתה, הכיר אותו הבעש"ט מיד, נתן לו שלום עליכם, שאלו לשלום משפחתו, ובכלל קבלו בספר פנים פיות.

תלמידי הבעש"ט התפלאו מאוד כאשר לא ידעו מיהו היהודי שרם חולק לו כבוד כה רב. הבעש"ט הבחין במבטי ההשתוממות של תלמידיו ואמר להם: אתם לא זוכרים אותו? הרי אנחנו ביקרנו בביתו והתארחנו אצלו במשך חמישה ימים, כשאנו מכלים כל פרוסת לחם שהיתה לו בבית. אתם זוכרים? עתה יכול אני הזה. ובכן, המשיך הבעל שם טוב, על היהודי הזה נגזר בשמים שיהיה עשיר גדול בזכות מצות הכנסת אורחים שהוא מקיים בהידור רב, אולם הצרה היתה אתו שהוא היה מסתפק במועט ואף לא ביקש ולא התפלל על פרנסה, וכך נשקפה סכנה כי הברכה לא תחול עליו, ולעולם יישאר עני תוך שהוא מאבד את האוצר השמור לו. רק כאשר ביקרנו אצלו וישבנו לו על הראש במשך חמישה ימים, תוך שלא הותרנו בביתו מאומה הראוי למאכל, והילדים שלו היו רעבים ללחם ובכו באוזניו בתבעם אוכל, רק אז הוא נשבר, נאנח אנהה עמוקה מקרב לב וביקש את הבורא שיתן לו פרנסה. רק אז חלה עליו הברכה וה' שלח אליו מיד את איוואן עם ההצעה לרשת את האוצר וכך הוא נהיה עשיר גדול בהתאם להחלטה השמימית שהוחלט לגביה. שמעו התלמידים ואמרו הנה כי כן זה כוחה של אנהה יהודית שבאה מעומק לב שבו.

סיפור זה קרה במוצאי שבת אחד חורף וקר. כאשר מיד אחרי ההבדלה, קרא הבעל שם טוב הקדוש זיע"א לעגלון שלו. וציווה עליו לרתום את הסוסים לעגלה. עד מהרה היה הבעש"ט בדרך מלווה אחדים מתלמידיו הנאמנים. מיד שיצאה העגלה על אם הדרך אמר הבעש"ט לבעל העגלה, לעזוב את המושכות ולתת לסוסים ללכת כחפצם, הם כבר יגיעו לאן שצריכים להגיע, אמר. דהרו להם אפוא הסוסים באופן חופשי, עלו הרים וירדו בקעות, עד שנעצרו ליד בית קטן בקצהו של כפר מושלם.

במשך הדרך רעדו התלמידים מהקור הרב. והיה להם קשה מהסבל הרב שסבלו מהקור הנורא. מובן שעתה שמחו על ההזדמנות לרדת מהעגלה הקפואה ולהיכנס לבית הראשון שיזדמן לפניהם, כדי לחמם קצת את עצמותיהם. דפקו אפוא בדלת וכשהיא נפתחה ניצב לפניהם יהודי קטן וצנום שקרא להם להיכנס פנימה, האיש שהיו לו עיניים גדולות ומאירות, סיפר לאורחים כי זה זמן רב לא נזדמן לו לקיים את מצוות הכנסת אורחים, כי בשל החורף הקשה לא באו עובדי אורח לכפר. עתה הוא שמח שנפלה לידו מצווה גדולה זו.

הבעש"ט הקדוש קטע את שטף דיבורו של האיש, וציווה עליו להכין תה וחלב חם לאורחים. בעל הבית עשה זאת בשמחה רבה, אפילו יותר ממה שנתבקש, והאורחים נחו מעמל הדרך וחימומו את אבריהם הקפואים. לאתר שאכלו ושתו, שוב פתח בעל הבית בשיחה עם האורחים, וסיפר להם ששמו משה וכי הוא מפרנס את משפחתו על ידי מכירת מיני מרכולת ודברי סידקית לכפריים. "מאיך אתם יהודים?" שאל ר' משה את אורחיו. כאשר שמע כי האורחים באים מהיער מעיבו, שאל אותם אם מכירים הם את הצדיק הגדול רבי ישראל בעל שם טוב? אולם עוד לפני שמי מהתלמידים הספיק לענות, היסה הבעש"ט את ר' משה וביקש אותו לא להטריח עליהם בשאלותיו, אלא יכין מיד לכולם מיטות, שבהם יוכלו לישון בלילה. חמישה ימים וחמישה לילות ישבו הבעש"ט ותלמידיו בביתו של היהודי הכפרי, אכלו ושתו להנאתם, ישנו על מיטות רכות, ובעל הבית ר' משה ממש מסר את נפשו ואת כל אשר עמו בבית, כדי שהאורחים ירגישו בטוב ולא יחסר להם מאומה, הוא לקח אוכל מפי הטף, חסך מפיו ומפי אשתו ונתן הכל לאורחים. אולם לא הוא ולא אשתו לא התלוננו, אלא שמחו שמחה גדולה שניתנת להם הזדמנות כה רבה כדי לקיים את מצוות הכנסת אורחים.

מקץ חמישה ימים נסעו האורחים כלעומת שבאו, ר' משה ליווה אותם כנהוג בכרת דרך אל מחוץ לכפר. וכאשר נפרדו ממנו ביקש מהם טובה, ויאילו נא להזכיר אותו לטובה לפני הצדיק הגדול רבי ישראל בעל שם טוב שיברך אותו שיזכה להיות יהודי טוב וירא שמים. כאן קרא אותו אליו הבעש"ט ואמר לו דע לך כי אני הוא הבעל שם טוב, אני באתי לכאן אך ורק בגללך, אולם אתה לא תדע את סיבת בואי עד שיעבור זמן מה. משה נשאר תוהה ומשתומם למשמע דבריו אלה של הבעש"ט, הלא דבר הוא. אם הצדיק הגדול רבי ישראל בעל שם טוב בא במיוחד אליו ובגללו, אולם עוד לפני שהספיק להתאושש ולומר מלה, נעלמה העגלה ובה האורחים כאילו נשאה אותם הרוח.

בשובו לביתו מצא ר' משה את הילדים בוכים אשתו סיפרה לו וכי אין בבית מה לאכול, הילדים רעבים, לא זו בלבד שהאורחים אכלו כל מה שהיה בבית, אלא שאפילו נאלצו למכור כלי בית אחדים כדי שיוכלו למלא את כל משאלותיהם של האורחים. עתה נשאר הבית ריק מכל והילדים בוכים. ר' משה הביט על ילדיו הבוכים ועל אשתו אשר ישבה חסרת אונים, ולפתע פרץ בכבי מר, בלב שבור הוא קרא: "רבנו של עולם, למה זה מגיע לי? מדוע צריכים הילדים שלי לסבול הרפת רעב? מה הם אשמים?" באומרו זאת יצאה מפיו אנהה כבדה, שבאה מעמקי נשמתו, ושוב פרץ בכבי סוער.

חזקנו קורא נא

לחזוק ולעידוד לימים אלו

איך יכול אדם לברך על הרעה 'כשם' שמברך על הטובה

הכתב. אבל הקב"ה ראה את ענייני, והחליט שזה הזמן הראוי לנאול אותם ממצרים, כי רוצה להיטיב עמם, ורוצה להביא אותם אל תכלית הטוב, ולצאת מהרעה. ובביאורו של רש"י (שמות יב, מ): "אשר ישבו במצרים - אחר שאר הישיבות שישבו בגרים בארץ לא להם, שלשים שנה וארבע מאות שנה. בין הכל משונלד יצחק עד עכשיו היו ארבע מאות שנה. משהיה לו זרע לאברהם נתקיים (בראשית טו, יג) 'כי גר יהיה זרעך', ושלושים שנה היו משנזרה גזירת בין הבתרים עד שנולד יצחק, ואי אפשר לומר בארץ מצרים לבדה (ישבו בני ישראל ארבע מאות ושלושים שנה), שהרי קהת מן הבאים עם יעקב (למצרים) היה. צא וחשוב כל שנותיו וכל שנות עמם בנו ושמונים של משה, לא תמצאם כל כך... לפיכך אתה צריך לומר 'כי גר יהיה זרעך' - משהיה לו (לאברהם אבינו) זרע. וכשתמנה ארבע מאות שנה משונלד יצחק, תמצא מביאתן למצרים עד יציאתן מאתים ועשר שנה".

אם כך לפי רש"י היו בני ישראל במצרים מאתים ועשר שנים, הזמן של ארבע מאות שנה התחיל מיום שנולד יצחק והתקיים "גר יהיה זרעך", והזמן של ארבע מאות ושלושים שנה התחיל מיום שנכרתה ברית בין הבתרים ונגזרה הגזירה "גר יהיה זרעך". כתב בספר "מגן אברהם" למגיד מטריסק ז"ע (פרשת בתו דבריו ב"ה ויאמר), וז"ל: "נמצאים אנשים כאלו שמשוקעים בעסקי העולם ונתגשמו מאוד, עד שאצלם הוא בבחי' ואנכי הסתר אסתיר פני ברוב הספרות וכמה מסכים המבדילים בינם לבין קונם, והעצה להם לבטל המחיצות ומסכים המבדילים שיבואו לדביקות השי"ת, הוא ע"י התוה"ק שכל בריאת העולם היה על ידה והיא החיות מכל העולם, וכמ"ש אלה תולדות השמים והארץ בהבראם בה' בראם הם ה' מוצאות שבפה כ"ב אתון דאורייתא ולכן המאור שבה מחזירו למוטב ומקרבו להשי"ת, וזה שאיתא למיימינים בה סמא דחיי שהיא בבחי' וצדיק באמונתו יחיה שזהו עמוד ויסוד העולם מה שקוב"ה באורייתא אסתכל וברא עלמא, וע"י שהאדם עוסק בהתוה"ק באמת נתקרר להשי"ת ובא לבחי' זו של כי לא יראני האדם להשיג שגדלות הקב"ה הוא גדול כ"כ שא"א לשום נבא להשיגו ולראותו, וע"ז וח"י, ממשיך לו חיות אלקות תמיד".

ובהמשך דבריו ממשיך לכאר את הכתוב "בא אל פרעה" שפרעה הוא פרע"ה, שמרמז להתגלות הכ"ב אתון דאורייתא שבה' מוצאות הפה, היינו שיבוא להתגלות אור התוה"ק, "כי אני הכבדתי את ליבוי" היא בחי' כבודות הלב בהסתרה עבה בכמה מחיצות ומסכים המבדילים וקשה לו לעורר לבו להתקרר להשי"ת, וכל זה "למען שתי אותת"י אל"ה בקרב"ו מרומז לאותיות"ה התורה שבסוד הכ' אלה תולדות השמים והארץ בה' בראם, שע"י עסק התורה שעל ידה היתה בריאת העולם המאור שבה מחזירו למוטב ומסירה ממנו כל כבדות הלב וכל המסכים העבים עד שנתקרר להשי"ת ומשיג בחי' זו של כי לא יראני האדם, שע"ז וח"י, שהוא בחי' וצדיק באמונתו יח"י, שע"י העסק בדברי התוה"ק יתרומם קרן מזלם של ישראל למעלה ראש. עכ"ל. היוצא לנו מדבריו הק' שהקב"ה רצה לעשות עם בני ישראל רק טובה, ולתת להם את התורה הק', שזה החיות של האדם, ובו מרגיש את ה'טובה', אבל פרעה לא הסכים לזאת, והיה מסתיר את כל הדברים האלה בהסתרה של לעשות 'רעה' לבני ישראל בעבודות פרך שהטילו המצרים על עם ישראל, ולא יזכרו חלילה את ה'טובה' שיש להם. אבל הקב"ה שטוב שמו, 'הטוב שמך ולך נאה להודות' ורוצה להיטיב עם בניו היוצא אותם לפני הזמן שנקבע להם לחיות על אדמת ארץ מצרים, והראה להם את ה'טובה'.

וימים אלו נזכרים ונעשים בכל דור ודור, שבזמן שיש לאדם דברים והוא חושב שיש פה חלילה 'רעה', הכל מוסתר בהסתר אסתיר פני, ויש פה 'טובה' שמוסתר בכל ההסתרות הללו. רק יש לנו להאמין באמונת אומן בבורא כל עולמים שהוא כל יכול, ושיראה לנו את ה'טובה' עין בעין בשוב ה' ציון, ואז נוכל להביט לאהור ולראות את שנות הגלות שהיו 'רעה' שמוסתרים בתוך ה'טובה'. וכך נבאר את דברי המשנה 'כשם שמברך על הטובה כך מברך על הרעה', שפעמים אנחנו זוכים לראות את ה'טובה' מול עיננו, ואנחנו משבחים ומזמרים להשי"ת, אבל גם שיש חלילה דברים שאנחנו חושבים שזה 'רעה' לברך גם על זה. ונסיים בברכה בסיום דבריו הק' של בעל ה"מגן אברהם ז"ע, "שיתרומם קרן מזלם של ישראל למעלה ראש וישפיע השי"ת לנו כל הטובות בכלל ובפרט ברוחניות ובגשמיות במהרה בימינו אמן".

אדם לומד חומש עם פירוש רש"י בפרשיות של מעשה יציאת מצרים. וקשה לו. איך בני ישראל עברו את כל המאורעות הקשים והמרים האלו? איך הם הסתדרו עם כל מה שהם עברו, לא להתרועע, האנשים בעבודה של הנשים, והנשים בעבודה של האנשים, בעבודת פרך שהטילו עליהם כל הזמן? עם המכות שהם קיבלו מהמצרים כל הזמן, על לא עוול בכפם? איך איך?

לכאורה שום תשובה ראויה לא נוכל להביא על כל השאלות הללו, אבל מה שמוטל עלינו, שזה תורה ה' ועלינו ללמוד אותה עם כל המפרשים, וללמוד מהם דרך חיים שיבור לו בעוה"ז וייטב לו בזה ובבא. וכן כבר ראינו איך שהתפילה שהם התפללו מעומק הלב, מלב נשבר ונדכה, תפילה של שתי תיבות שהם "אוי ווי" עמדה להם לצאת מעול גלות המצרים (עיין בישמח ישראל פ' שמות אות א). ואיך שהם התפללו ממי שהכל שלו, שיחון וירחם עליהם, ויוציאם מצרה לרוחה ומשעבוד לגאולה, וכך עלתה תפילתם לפני ק'ה רבון עלם ועלמאי (עיין קדושת לוי פ' שמות), ויצאו ברכוש גדול, ולהיות עם הנבחר שזכו לקבל את התורה בהר סיני. והדברים ידועים לכל. (והביאנו הדברים בהרחבה גדולה במאמר בפרשת שמות).

אבל למעשה עוד נקודה שיש לציין מתוך המאורעות שעברו ישראל בגופם בארץ מצרים. והוא שכשם שמברך על הטובה, כך מברך על הרעה. לכאורה בני ישראל לא העלו במחשבה מה זה 'טובה', הם ידעו מה זה 'רעה', אבל מה, הם בטחו והאמינו בבטחון חזק שמלכו של עולם בוודאי יודע מה זה 'טובה', והוא יכול להעניק להם את זה במדה גדושה ומעולה. וכאן נביא מעשה מצדיקים בדורות הקודמים, שבהליכתם ובנתיבתם לומדים אנו להלכה למעשה בעבודת השי"ת בכל העניינים.

מסופר שבזמן המגיד ממעזריטש, שהוא ידוע וגאון בסוד האותיות. וא' מתלמידיו הגדולים היה הר"ק רבי זושא מאניפולי, סיפורינו מסופר בשנים שקודם עלה ונתפרסם לצדיק עולם, והיה גר בעיירת אניפולי, והוא היה עני מרוד. פעם נכנסו אל המגיד, תלמידיו הר"ק רבי שמעלקה מניקלשבורג ואחיו הר"ק רבי פנחס בעל ההפלאה שהיו תלמידים גדולים של הר"ק המגיד ממעזריטש, נכנסו אל הקודש פנימה פעם א', ושאלו בפיהם: במשנה תנינן (ברכות ט', ה) 'חייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה', לכאורה אותו אדם שזכה לקבל איזה דבר טוב, והוא שמו, יכול לברך כמו אותו אדם שנעשה לו דבר רע והוא עצוב, איך יכול אדם לברך 'כשם' שמברך על הטובה, כך יברך על הרעה? ענה להם המגיד, שאלתם שאלה נכונה, אבל את התשובה תוכלו לשמוע מתלמידי הגדול הר"ק רבי זושא מאניפולי ז"ע.

בשנים ההם לא הכירו כ"כ את רבי זושא, אבל המגיד שהוא היה רבו הכיר אותו. הם נסעו אל עיירת אניפולי במשך כמה ימים על סוס ועגלה. כשהם הגיעו הם הבינו למה המגיד שלח אותם לכאן. עיירה עניה ודלת אמצעייהם, בתים שלא מתאימים למגורי בני אדם. עוני ומחסור בכל פינה ופינה. וכשהם הגיעו אל ביתו של רבי זושא, התפלאו לראות כמה ילדים עם בגדים עם טלאי על טלאי, רזים וכהושים. והנה הגיע הרבי ר' זושא, ואמר לו שהמגיד שלח אותם על שאלתם בדברי המשנה, וכי וכו'. או אז הביט ר' זושא בפניהם, ואמר להם בפליאה, אתם בטוחים שהמגיד שלח אותכם אלי? אני כלל וכלל לא יודע מה זה רעה! הכל טוב! כל מה שנעשה עמי זה טוב! אין כזה דבר רע! שאלה כזאת הייתי מציע לכם לשאול מי שיוודע מה זה 'רעה' ולא אותי! הם יצאו מביתו בלי שום ספק, שאדם שגר בכזה עוני מחפיר, ולא יודע כלל וכלל מה זה 'רעה', הוא יכול להסביר יפה יפה מה הסבר המשנה 'כשם שמברך על הטובה כך מברך על הרעה'.

בני ישראל היו צריכים להיות בארץ מצרים סך של מאות שנים, והתקצרה להם הגלות, היות כי עברו שם שעבוד וקושי בשוה לסך של מאות שנים שהיו צריכים להיות שם, ולכן הקב"ה גאל והוציא אותם מארץ מצרים בזמן שבוחר, ושלא נקבע מראש. וכמו שידוע חלק מהעבודות פרך שהם עברו בארץ מצרים, היה שהאנשים עבדו את העבודה של הנשים וכן ההיפך. ועבודה שהיתה צריכה להיות מוכנה בשבוע ימים היה מוכן תוך יום אחד. שעבוד ועבודות פרך שהם עברו בני ישראל א"א להעלות על

עלון זה נתרם

כתובת מייל של מערכת הגליון

a13215113@gmail.com

הודעה משמחת

ב"ה, לכל המעוניין ניתן לתרום בעמדות "קהילות" וב"נדרים פלוס" הפרוסות בבתי כנסיות ברחבי הארץ והעולם ע"ש "עלון אשרי האישי"

או במספר טלפון ("קהילות"):

073-275-7000, ולהקיש קוד 8915

אין צורך בפיקול, אלא פיקום בלבד לזמן ארוך אנוכי

לע"נ

מרת אסתר ביילה בת הרב

אריה לייב ע"ה

נלב"ע ט' שבט

ת. נ. צ. ב. ה.

לע"נ

מרת מלכה בת הר"ח ר' יוחנן דב

הלוי ע"ה - נלב"ע ד' שבט תשע"ד

ולע"נ הרב אברהם בן הר"ח ר'

יוחנן דב הלוי ע"ה

נלב"ע ז' אדר תשע"ה

ת. נ. צ. ב. ה.

נדוב לע"נ

הרב מרדכי מנחם מנדל בן

הרב אהרן אריה ז"ל

נלב"ע ה' תמוז תשפ"א

ולע"נ האשה החשובה מרת

רבקה בת הרב משה חיים ע"ה

ת. נ. צ. ב. ה.

המעוניין לתרום להוצאות העלון להצלחה, ברכה או לע"נ יפנה לעורך הבה"ח ישראל פינגבובים הי"ה,

או להפקיד בבנק פועלים, סניף 533, מס' ח-ן 540321 ע"ש ישראל בנימין פינגבובים. ניתן לתרום מכספי מעשר.